

GÜNLÜK GAZETE KARİKATÜRÜ

Yrd. Doç. Atila ÖZER

Karikatür sanatının, gazeteye büyük ve önemli katkılarının yanında basın da karikatürün yaygınlaşmasında önemli rolü olmuştur. Bu nedenle; karikatürün tarihi, basının tarihiyle yakından ilgilidir. Gazete okuyucusu karikatürü hiç dışlamamıştır. Karikatür, gazetenin kamuoyu üzerindeki etkisini hep olumlu yönde etkilemiştir.

“En büyük karikatür iletme kanalı, kuşkusuz süreli basındır. Çünkü karikatür temaları aktüaliteyle yakından bağlıdır. Karikatürçünün olaylar karşısındaki ilk tepkisi sonucu çizilmiş olan karikatürler, bir içtenlik taşımaktadır. Karikatür, çizilmesine yol açan olayın hemen arkasından ortaya çıktığında, toplum üzerinde önemli bir etki yaratır” (Topuz, 1986).

Günümüzde karikatürsüz bir basın düşünülmemektedir. Ondokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar, karikatürsüz yayınlanan gazeteler, renksiz, kuru sanki bir eksik ile okuyucuya ulaşıyordu. 1876 yılında Senefelder tarafından Litografi (Taş Baskı)’nın keşfinden sonra karikatürün yayın olanağı sağlanmıştır. Dünyada öncelikle İngiltere’de “political cartoon” ve ABD’de “editorial cartoon” denilen siyasal karikatürler düzenli olarak gazetelerde yayınlanmaya başlamıştır. Daha sonra bakır klişe ile oyma gravür, karikatüre yeni bir gelişme

sağlamıştır. Ancak asıl yaygınlık fotoğraf ve film endüstrisinin gelişimiyle sağlanmıştır. Karikatürün orijinalini çinko tabakalar üstüne, istenen büyüklükte kazıyarak ucuz ve orijinalindeki gibi çoğaltma sağlanınca noktalı ve çizgili tramlarla görüntüde gelişmelere de ulaşılmıştır. Ardından tipo, tiftdruk, ofset ve serigrafi teknikleri, bugünkü sonucun elde edilmesini sağlamışlardır.

Günlük gazetelerde karikatürün önemli işlevleri vardır. Bunların başında, elbette **haber verme** gelmektedir. Siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik, sanatsal, felsefi, ebedi ve psikolojik aktüalite karikatürlere hep yansımış ve bu konulara güncel yorumlar getirmiştir. Bu da geniş anlamda haber verici bir niteliklidir.

Bunun dışında karikatürün; eğlendirme, eğitime, tabuları ve mitoslara yıkmaya, karşı çıkma, estetik kaygı gibi önemli işlevleri de vardır.

Bu işlevlerin hem gazete yöneticileri, hem de okuyucular tarafından kabul görmesi, elbette kendiliğinden oluşmamıştır. Zaman içerisinde sıkıntılar çekilmiş, engeller oluşmuştur. Altan Erbulak; "Bizim ilk zamanlarımızda, Türk basını karikatüre ve karikatürcüye şimdiki gibi değer vermezdi... Sonradan şu gerçeği farkettiler. Okur için çok mühim bir ihtiyaç olan karikatür, gazetenin vazgeçilmez bir parçası. Karikatürün gereksinme oluşunun önemli bir sebebi var. Bir fıkra yazarı işlediği fikri anlatabilmek için asgari 15-20 satır yazmak zorundadır. Oysa karikatürist yüz sayfaya bedel olayı tek bir karede anlatabilir" (Erbulak, 1989).

Bir karikatürcünün en az bir gazete yazarı kadar olayları ülkenin sosyal, politik gidişatını izlemesi, kültürel birikime sahip olması gerekmektedir. Cumhuriyet Gazetesi çizeri Ali Ulvi Ersoy bu konuda şöyle demektedir: "Bugün gazete karikatürcüsünün ortak özelliği nedir, ya da ne olmalıdır? Gazete karikatürcüsünün çok okuması gerek. Bu sav herkes için doğru olduğu gibi gazete çizeri için daha da çok doğrudur. Eskiden olduğu gibi sadece gazete manşetlerini okuyarak karikatür çizmek geçmişte kaldı. Haberleri sonuna kadar okuyacak, o haberleri olayların gelişimini canlı tutmak için önceden konuyla ilgili arşiv oluşturacak, konu ekonomiyse ekonomi, bilimse bilim, siyasetse siyaset üzerine kitaplar okuyacak. Türlü düşünce akımlarından haberli olacak. Felsefe, tarih, edebiyat, şiir, tüm sanatların yakınında olacak. Çünkü birgün karikatürünü çizerken bütün bu alanlara başvurması olasılığı hep vardır" (Topuz, 1986).

Ali Ulvi Ersoy, gazete çizerinin çok okuması gerektiğini söylerken, okuyucusunun ortak karikatür anlayışından kopmadan, çağdaş karikatür sanatının geliştirdiği ölçütlerden özveride bulunmadan işini yapmak zorunda olduğunu söylemektedir. Sanatçının "ortalama okuyucunun beğenisine uyması kendisini zorluğa, yalnız çağdaş karikatür sanatının ilkelerine uyması da kendisini okuyucusuzluğa mahkum eder" demektedir.

Günlük gazete karikatürcüsü, her gün karikatürünü gazeteye vermekte ve bu diğer gazete çalışanlarının görevleri gibi sürüp gitmektedir. Karikatürcüden hergün en gülçü, en güzel, en anlamlı karikatürü çizmesi istenmez. Tıpkı köşe yazarından her gün ses getirecek kamuoyunu sarsacak bir yazı beklenmemesi gibi.

"Karikatürcünün işi, belli düzeydeki güncel karikatürlerini zamanında gazetenin yazı işlerine yetiştirmektir. Bir dahiden bile, her sabah koltuğunun altında başyapıtla gelmesi beklenemez. Esasen onlardan istenen de bir başyapıt değil, doğru noktaya parmak basmalarıdır" (Amstutz, 1983).

Günlük bir gazetede karikatürcüler, sanatlarını dört türde uygulamaktadırlar. Bunlar **Gülmece Deseni, Karikatür, Bant Karikatür ve Çizgi Öykü'dür.**

a) **GÜLMECE DESENİ:** Süreli yayınlarda fıkra, öykü, röportaj ya da herhangi bir araştırma yazısını süslemek için karikatür çizgisiyle yapılan desenler bu gruba girmektedir.

Başlıbaşına bir anlam ifade etmemekle birlikte yazıya destek ögesi olmaktadır.

Karikatürün gazeteye girmesinin ilk yıllarında Cemal Nadir Güler, Cumhuriyet gazetesinde günlük karikatürler ve haftalık yarım sayfa renkli panorama karikatürlerinin yanı sıra Burhan Felek'in her pazar yayınlanan mizah öykülerini de karikatür çizgileriyle resimlemekteydi. Bu desenler yazının içeriğine uygun bir sahneyi anlatmak amacıyla yazının uzunluğuna göre bir ya da birden fazla yapılabilmektedir.

b) **KARİKATÜR:** Buna tek kare karikatür de denmektedir. Günlük bir olayın, bir karede mizahsal yorum yapmak adına çizilmesi şeklindeki karikatürler bu gruba girmektedir. En çok kullanılan ve hemen her gazetede görülen bir türdür. Gazete karikatürü denince ilk akla gelen de budur.

Sıcak cezaevi...

FRANKFURT yakınlarındaki Darmstadt şehrinde, 36 yaşındaki evsiz, barksız bir Alman, havaların soğuması ve sıcaklığın sıfırın altına düşmesinden sonra yatacak sıcak bir odanın özlemini çekmeye başladı. Küçük bir meyhaneye gitti. Yemek yedi, güzelce karnını doyurdu ve sevdiği içecekleri de kadeh kadeh mide-sine indirdi. Sıra para ödemeye gelince de hır gür çıkarıp polislik oldu. Götürüldüğü nöbetçi savcı, meyhanecinin de davadan yaz geçmesi üzerine beş parasız Alman'ı serbest bıraktı. "Sefiller"i oynayan Alman, o geceyi sıcak bir yatakta geçirmeyi kafasına koymuştu. Yine aynı taktiği uyguladı...

Aynı kişiyi, aynı gece, aynı gerekçeyle ikinci kez karşısında gören nöbetçi savcı, "tekerrür tehlikesi" ile hakkında tutuklama kararı çıkardı. Berduş ve meteliksiz Alman, derin bir nefes alıp "Ohh bel.." diyerek ekleyiverdi: "Niye beni bu kadar uğraştırdınız?"

19 Kasım 1989, Hürriyet

Günlük gazete karikatürcüsü siyasal, sosyal ya da günlük olayları kendi anlayış ve yorumuna göre çizip okuyucuya ulaştırmak ister. Bu karikatür yazılı ya da yazısız olabilmektedir. Ülkemizde ilk yıllarda yazısı bol karikatürler çizilmekte iken günümüzde yazıdan olabildiğince arındırılmıştır. Ancak bu kesin bir kural değildir. Gerekli ise yazı da kullanılabilir.

Türkiye'de günlük gazete karikatürü Cemal Nadir Güler'le 1928 yılında başlamıştır. Daha önce de gazetelerde karikatürler görülmüştür, ancak bunlar süreklilik göstermemişlerdir. 1928 yılında Türk basını latin harfleriyle yayınlanmaya başlayınca, henüz bu harflere alışmamış halk gazete alımlarını azaltmış, buna paralel olarak gazeteler yeni okuyucu elde etmek için çareler aramışlardır. O günlerde Bursa'da oturan Cemal Nadir'e Akşam gazetesi Başyazarı Necmettin Sadak, İstanbul'a gelmesini ve Akşam'da günlük karikatürler çizmesini önermiştir. Cemal Nadir bunu kabul etmiş ve gerçek bir başarı göstermiştir. "Cumhuriyetin ilk on yılı içinde karikatür, günlük ga-

zetelere Cemal Nadir Güler'in önemli çabasıyla kendini kabul etti. Onun yapıtları, karikatürün güncel yaşamın bir parçası olmasını, geniş bir izleyici kitlesi tarafından sevilip aranmasını sağlamıştır" (Topuz, 1985).

Mimar — Siz bu kemerin nasıl bir şaheser olduğunu biliyor musunuz?

Kimsesiz çocuklar — Biliyoruz ya... Gecelerimizi biz onun içinde geçiriyoruz!..

17 Aralık 1945, Cumhuriyet

Cemal Nadir Güler günlük gazete karikatürünü ülkemizde yerleştirenken, karikatür sanatına da önemli katkılarda bulunmuştur. Karikatür, önceleri alt yazısı bol ve resim etkisinde bir yapıda iken Cemal Nadir'le özgün ve sade çizgisine kavuşmuş, yazıdan da oldukça arındırılmıştır. Ayrıca Cemal Nadir, karikatürde kendi tiplerini yaratmış, **Amcabey**, **Dede ile Torun**, **Dalkavuk**, **Ak ile Kara**, **Salamon** ve **Yeni Zengin** tiplerini okuyucusuna sevdirmeyi başarmıştır.

Cemal Nadir Güler'in günlük gazete karikatürü çizdiği ilk yıllarda ülkemizde mizah dergilerinde de karikatürler çizilmekteydi ve elbette buralarda başarılı çizerler de vardı. Ramiz Gökçe güzel kadın karikatürleriyle haftalık mizah dergilerinin en tanınmış çizeriydi.

Karikatür sanatı Türkiye'de geliştikçe, yeni çizerlerin de ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. "1950 KUŞAĞI" adı verilen Ferruh Doğan, Ali Ulvi, Semih Balcıoğlu, Turhan Selçuk, Nehar Tüblek, Bedri Koraman ve Mim Uykusuz gibi isimler Türk basınının odak noktası olan Bab-ı Ali'de karikatür çizmeye başlamışlardır. Bu grup 1943-1946 yılları arasında ilk karikatürlerini yayınlamış 1950'li yıllarda ustalaşarak gazete ve dergilerde kendilerine yer edinmişlerdir.

Ali Ulvi ERSOY, 5 Haziran 1994, Cumhuriyet

Cemal Nadir, Akşam gazetesinden Cumhuriyet gazetesine geçtikten sonra Akşam'da bir karikatürist eksikliği hemen hissedilmiştir. Akşam gazetesi o yılların önemli bir gazetesidir. Sadece İstanbul'da satılmasına karşın 25.000 dolayında tiraja sahiptir. Akşam gazetesinin karikatürcü eksikliğini Semih Balcıoğlu doldurmuştur. Balcıoğlu da günlük gazete karikatürcüsü olarak başarılı bir deneyim kazanmıştır.

1950 Kuşağı, doksanlı yıllarda hâlâ gazetelerde karikatürler çizmektedir. Ancak gençler de bu kuşağın boşalttığı alanlarda hemen kendilerine bir yer bulmaktadırlar.

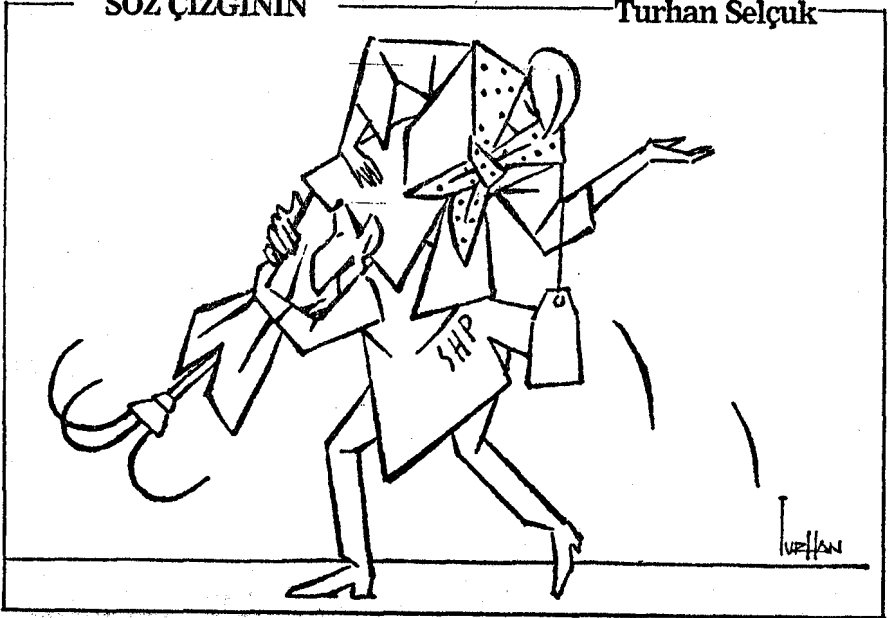
5 Haziran 1994, Sabah

Cemal Nadir Güler; Akşam ve Cumhuriyet gazetelerinde, **Semih Balcıoğlu;** Akşam, Vatan, Dünya, Hürriyet, Ulus, Politika, Tercüman, Bulvar gazetelerinde, **Ali Ulvi Ersoy;** 1950 yılından bu yana Cumhuriyet gazetesinde, **Şevki Çankaya;** Hürriyet gazetesinde, **Orhan Ural;** Son Posta, Tanin, Vakıf, Haber, Tasvir ve Tercüman gazetelerinde, **Zahir Güvemli;** Haber, Vakıf gazetelerinde, **Münif Fehim;** İkdam, Vakıf, Son Posta gazetelerinde, **Ratıp Tahir Burak;** Hürriyet, Yeni Sabah, Ulus gazetelerinde, **Nehar Tüblek;** Son Posta, Dünya, Akşam, Yeni Gazete, Hürriyet ve Günaydın gazetelerinde, **Mim Uykusuz;** Dünya, Ulus, Gün gazetelerinde, **Turhan Selçuk;** Yeni İstanbul, Milliyet, Akşam ve Cumhuriyet gazetelerinde, **Ferruh Doğan;** Cumhuriyet, Milliyet, Yeni İstanbul, Vatan, Akşam, Dünya ve Ulus gazetelerinde, **Sururi Gümen;**

Hürriyet gazetesinde, **Bedri Koraman**; Vatan ve Milliyet gazetelerinde, **Suat Yalaz**; Tercüman, Akşam, Yeni İstanbul gazetelerinde, **Cafer Zorlu**; Hürriyet, Milliyet, Tercüman gazetelerinde, **Altan Erbulak**; Her gün, Vatan, Yeni Sabah, Milliyet gazetelerinde, **Murat Kürüz**, **Salih Memecan**; Sabah gazetesinde, **Raşit Yakalı**; Yeni Asır, Dünya gazetelerinde, **Erdoğan Özer**; Demokrat İzmir ve Ekspres gazetelerinde, **Ercan Akyol**, **Haslet Soyöz**; Milliyet gazetesinde, **Tan Oral**; Cumhuriyet gazetesinde günlük karikatürler çizmişler ve çizmektedirler.

SÖZ ÇİZGİNİN

Turhan Selçuk

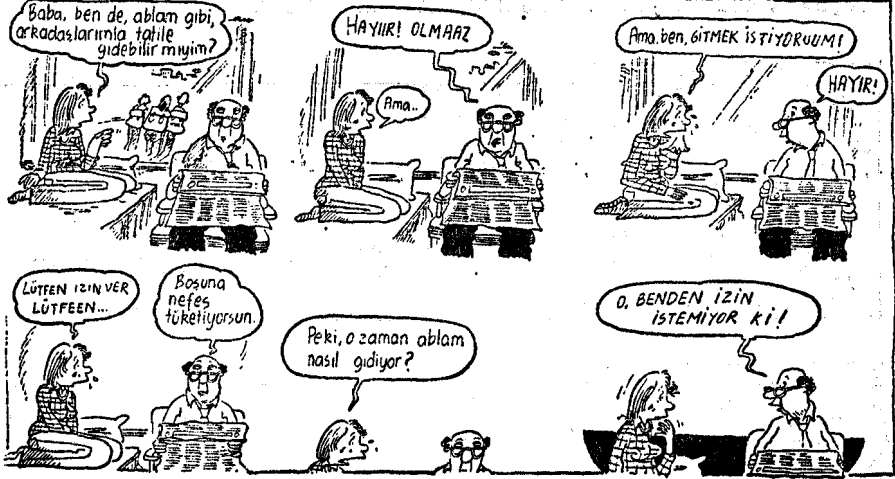
20 Haziran 1994, Milliyet

İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük kentlerin dışında yerel gazetelerde de günlük karikatürler az da olsa görülmektedir. **Oğuz Turan**; "Basında Çizgi Sanatı" adını verdiği albümünün özgeçmiş yazısında, Anadolu'da günlük karikatür çizen ilk sanatçı olarak kendini göstermiştir. Turan, 1946 yılında Mersin'de oyma yöntemiyle karikatürlerini muşambalar üzerine kazıyarak gazetelerde karikatürler yayınladığını belirtmektedir. Eskişehir'de Pertev Ertün yıllardan beri Sakarya gazetesinde günlük karikatürler çizmektedir.

1950 yılında Yeni İstanbul gazetesinde günlük karikatürler çizmeye başlayan Turhan Selçuk, Milliyet gazetesinde hâlâ bu çalışmasını sürdürmektedir. Turhan Selçuk, gazete karikatürü konusunda şu

görüşleri öne sürmektedir. "Çoğu kez olayların içinde, yönelişinde mizahi bir eğilim, mizahi bir unsur, mizahi bir çelişki bulup çıkarmak olasıdır ve bunu uğraş edinmiş kişiler için kolaydır. Bu mizahi eğilim ya da çelişkiyi yakaladıktan sonra çizgilemek de yeterlidir.

KİM KİME DUM DUMA BEHIÇ AK

26 Haziran 1984, Cumhuriyet

Ama bu yol, daha çok her gün bir konu ile okuyucu karşısına çıkmak zorunda olan çizerlerin çoğunlukla seçtiği kolay yoldur. Benim sevdiğim yol, kendine özgü dünyası ve bakış açısı içinde insanları, olayları bir düşünür, bir psikolog, bir felsefeci, bir eleştirici gibi izlemek, incelemek, irdelemek, kendi gerçekçi ve devrimci dünya görüşü doğrultusunda bir sonuca vardıldıktan sonra, kişileri olumlu ve doğru olana yöneltecek eleştiriyi sunarken, mizahi fikrini ve söylediğini sarsıcı, etkileyici, vurucu bir şekilde çizgiye dönüştürmektir. Zor olan da budur" (Selçuk, 1979).

Günlük gazete karikatürleri, her gazetenin kendi anlayış ve değerlendirişine göre gerek büyüklük ve gerekse gazetedeği yeri açısından farklı şekillerde okuyucularına sunulmaktadır. Bazı gazeteler birinci sayfa, bazıları üçüncü sayfa, bazıları da daha değişik sayfaları yeğlemektedir. Ali Ulvi, Bedri Koraman, Salih Memecan gibi çizerler çalıştıkları gazetelerin birinci sayfalarında çizmektedirler. Tan Oral, Cumhuriyet gazetesinin son sayfasında, Musa Kart beşinci sayfada, Haslet Soyöz, Milliyet gazetesinin onbirinci sayfasında, Turhan Selçuk onikinci sayfada, Ercan Akyol onüçüncü sayfada çizmektedir. Ancak en etkili sayfa elbette birinci sayfadır. Ayrıca spor karikatürlerinin de spor sayfaları içinde yer alması doğaldır.

Karikatüre verilen önem, kapladığı yerin büyüklüğü ile de ilgilidir. Turhan Selçuk'un "Söz Çizginin" başlığı ile yayınlanan karikatürleri dört sütuna 14 cm., Haslet Soyöz'ün "Çizgiyle" adını verdiği karikatürleri dört sütuna 12,5 cm. büyüklük ile yayınlanmaktadır. Bu tür karikatürlerin dikkati çekme açısından daha etkili olabilmesi için çerçeveli olarak yayınlanması uygun olmaktadır.

HAYVANLAR ISMAIL GÜLGEÇ

PİKNİK PİYALE MADRA

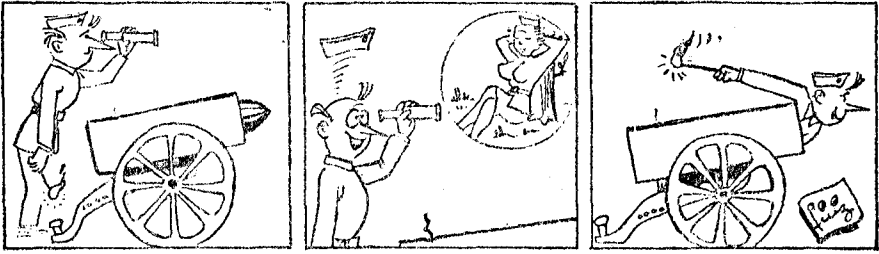
18 Temmuz 1987, Cumhuriyet

c) **BANT KARİKATÜR:** Batıların "strip" adını verdikleri bu tür, bir karede tamamlanamayan karikatürleri kapsamaktadır. İki, üç zaman zaman daha çok kareden oluşan bant karikatürlerin ilk kareleri olayın hazırlayıcı bölümünü oluşturmakta, asıl vurucu espri son karede verilerek karikatür tamamlanmaktadır.

Bant karikatür ilk önce 1887 yılında Henry Mayo ve Faugasse tarafından çizilmiştir. Zaman içerisinde gelişen bant karikatür çeşitli ajanslar tarafından Türkiye'ye getirilip gazetelere dağıtılmış ve oldukça ilgi toplamıştır. **Fatoş, Güngörmüşler, Hasbi Tembeler, Maruf Bey** gibi örnekler türkçeleştirilmiştir.

Yerli bant karikatürlerin ilk örneklerinin Cemal Nadir'le başladığını görüyoruz. **Amcabey, Akla Kara, Dalkavuk, İyimserle Kötümser, Yeni Zengin** bantları Türk okuyucuları tarafından hemen benimsenmiştir. Bunların bir kısmı yazılı, bir kısmı da yazısız örneklerdir.

Osman Filiz; Efkâr Bey (Tercüman-1957), **Nihat Bali;** Küçük Vali (Yeni Sabah-1955), **Mim Uykusuz;** Hoca Diyor ki (Dünya-1952), **Mıstık;** Taş Devri (Vatan-1957), **Sururi Gümen;** Can Baba (Hürriyet-1952), **Sezgin Burak;** Bizimkiler (Hürriyet-1964...), **Tonguç Yaşar;** Memetle Memet (Ulus-1958), **Vehip Sinan;** Cin Ali (Yeni İstanbul-1964), **Altan Erbulak;** Cafer ile Hürmüz (Yeni Sabah-1955), (Levent Cantek'in Çizgi Roman Serüveni adlı yazısından alınmıştır) gibi pek çok bant karikatür Türk gazetelerinde yayınlanmıştır. Günümüzde İsmail Gülgeç, Kamil Masaracı, Behiç Ak, Semih Poroy, İ. Bülent Çelik, Selçuk Demirel, Haslet Soyöz, Nuri Kurtcebe, Engin Ergönültaş, Ali Galip Altunçul, Piyale Madra, Kemal Gökhan Gürses gibi imzalar gazetelerimizde görülmekle birlikte pek çok yabancı bant çevirileri de yerlerini korumaktadırlar.

1960'lı yıllarda Osman Filiz'in Tercüman gazetesinde günlük olarak çizdiği bant karikatürlerden

Bütün bu çabalar, gazete satışlarını artırmak için yenilik arayışlarının karikatür sanatı cephesindeki görünümülerindendir. Önceleri gazete içerisinde siyah-beyaz, hafta sonu eklerinde renkli olarak boy gösteren bantlar, basım teknolojilerinin gelişmesiyle günümüzde hem gazete içinde hem de hafta sonlarında çok renkli olarak serüvenlerini sürdürmektedirler.

d) **ÇİZGİ ÖYKÜ, ÇİZGİ ROMAN:** Kısa bir öykünün ya da romanın karikatür çizgileriyle baştan sona bir kamera ile çekiliyormuşcasına oluşturulmasından doğan karikatürler dizisidir.

1880'li yıllarda bir metni süsleyen resimler dizisi olarak ABD'de ortaya çıkmıştır. Daha sonra şahısların ağızdan çıkan sözlerin, balonlar içerisinde yazılması bugün uygulanan türün oluşmasını sağlamıştır. Öncelikle mizahi öyküler işlendiği için, bunlara "**comics**" adı verilmiştir. "15 Kasım 1907'de **Bud Fisher;** ertesi yıl Mutt and Jeff adını alacak olan Mr. A. Matt'in serüvenleriyle ilk günlük resimli romanı yarattı" (Meydan Larousse 1972).

"SNOOPY"; ABD'li çizir Schulz'un 1954 yılından bu yana tüm dünya gazete ve dergilerinde yer alan sevimli köpeğin adıdır. Bu adla yayınlanan bantlarda bir köpeğin insanlarla ve çevresiyle olan ilişkileri verilmektedir. 7.7.1983, Cumhuriyet

Elzie Segar'ın "Temel Reis"i -Popey (1929), Murat Young'un "Fatoş'u-Blondie (1930) ve Al Capp'in "Hoş Memo"su-Lil'Anber (1934), A. Daix'in "Profesör Nimbüs"ü (1934), Herge'nin "Tenten"i -Tintin (1929) tüm dünyada ün yapmış çizgi öyküler olarak bilinmektedir.

Çizgi öykünün ilk ülkesinin ABD olmasına karşın, sonraları Belçika ve Fransa bu işi daha ileriye götürerek bir patlama yapmışlardır. Hem küçüklerin hem de büyüklerin severek okudukları çizgi öyküler, sanatsal değeri olan konuma ulaşmış, güneybatı Fransa'da Angouleme kentinde bir de **çizgi öykü müzesi** açılmıştır. Bu kentte her yıl çizgi öykü fuarları yapılmakta, hükümet parasal destek vermektedir. Ayrıca bu sanatın gelişmesi ve yeni sanatçıların yetişmesi için Angouleme'de "Çizgi Öykü Sanat Okulu"da öğretim yapılmaktadır. Belçikalı Herge'nin çizdiği "Tenten" in ulusal kahraman olduğunu Belçikalılar kadar Fransızlar da kabul etmektedirler. Herge adıyla bilinen **Georges Remi** öldüğü zaman Fransa'da ulusal yas tutulmuştur

1959 yılında kanatlı miğferi ve sarkık bıyıklarıyla Galyalı Viking "Asteriks" ortaya çıkmıştır. Fransa'da doğan Asteriks 35 yılda, 57 dile çevrilmiştir. Yazar Goscinny'nin yazdığı Uderzo'nun çizdiği "Johan Pistolet" ve "Luc Junior" ile Morris'in çizdiği "Lucky Luke (Red Kid)" ve Tabary'nin çizdiği "Iznogoud (Yallah Tazyik)"de dünyanın pek çok yerinde yayınlanmıştır. Asteriks 1959'da Goscinny'nin kurucusu olduğu "Pilote" adlı dergide boy gösterdi. 1961'de ilk defa albüm olarak yayınlandı. Goscinny'nin 1977'de ölümünden sonra Uderzo hem yazdı ve hem çizdi. Bu romanlar Türkiye'de gazete ve dergilerde tefrikalar halinde yayınlanmaya devam etmektedir. "Genellikle macera dolu konular içeren Asteriks, ele avuca sığmaz bir Galyalı, biraz büyümlü iksir, Romalı işgalçiler, kızarmış yaban domuzu ve bol dövüş-dalaş... İşte 20. yüzyılın en başarılı çizgi romanı (Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki, Sayı; 226, 1994)."

Larousse Ansiklopedisi'nde, Türkiye'de ilk çizgi romanın Salih Erimez tarafından 1935 yılında Akşam gazetesinde çizildiği belirtilmektedir. İlk çizgi roman çevirisi ise "Çocuk Sesi" dergisinde yayınlanan "Baytekin Meçhul Dünyalarda" (Alexander Raymond-1935) adlı romandır.

Karikatürcüler Derneği'nce yayınlanan Haziran 1994 tarihli "Karikatürk" haber bülteninde, Türkiye'de resimli romanı tanıtır ve sevdiiren kişinin Orhan Tolon adındaki karikatür sanatçısı olduğu belirtilmektedir. "Eski Türkçe harflerle 1924 yılında Resimli Mecmua'ya ilk özgün resimli romanları çizen Ziya A.'dan sonra latin harflerle yayınlanan Çocuk Sesi'nde 1929'da ilk özgün resimli romanı Orhan Tolon çizmiştir. Daha çok çocuklara yönelik yayımları çizen Orhan Tolon, Akbaba gibi birçok dergiye karikatürler de çizmiştir."

Altan Erbulak, "Delikır ile Kırmızı Başlıklı Seyirci" adlı anı kitabında çizgi roman yayınlarının Türkiye'de başladığı ilk yıllarla ilgili bir anısını şöyle aktarmaktadır: "Çocuk Sesi dergisinde resimli roman kopyacısı olarak işe başladım. Baytekin romanının orijinali üzerinden kopye ediyordum. Bizim romanın kahramanı Baytekin ile karısı Bayan Yıldız, her serüvende bir çocuk sahibi olmak isterler fakat olamadan roman biterdi. Bir gün kafam bozuldu. Önümde de romanın son bölümü var ve bizim kahramanlar yine çocuk sahibi olamadan roman bitiyor. Kimseye çaktırmadan tuttum romanın sonunu değiştirdim. Onları bir güzel çocuk sahibi yaptım, çocuklarının adını da Bayçetin koydum. Romanın sonundaki dört karenin değiştiğini kimse farketmemisti bile..."

O günlerin basım teknolojileri, yabancı gazetelerde renkli olarak yayınlanmış bir çizgi romanın fotomekanik yollarla aynen aktarılmasını başaramamakta ya da kötü bir görüntüden öteye gidemediği için tercih edilmemekteydi. Bu nedenle pek çok çizer o ilk dönemlerde yabancı çizgi romanları aynen kopye etmiş, yazılarını da türkçeleştirmişti.

Bu tür çizgi öykü ve romanların, okuyucuyu çektiği anlaşılınca yerli kahraman ve serüvenlerin de olması gerektiği Abdi İpekçi'yi 1955 yılında harekete geçirmiştir. Bedri Koraman'ın "Cici Can"ı o düşüncenin ardından Milliyet gazetesinde yayınlanmaya başlamıştır. Daha sonra Abdi İpekçi'nin ısrarı üzerine Turhan Selçuk da "Abdülcanbaz" adıyla bir çizgi öyküye başlamıştır. 1957 yılında Milliyet gazetesinde öyküsü Aziz Nesin tarafından yazılan ve Turhan Selçuk tarafından çizilen "Abdülcanbaz"ları, bir süre de Rifat Ilgaz yazdıktan sonra Turhan Selçuk hem yazmış, hem de çizmiştir. "Abdülcanbaz" serüvenleri okur tarafından çok sevilmiş ve bu yüzden onbeş yıl yayını sürmüştür. Tüm öyküler ciltler halinde ayrıca yayınlanmış, tiyatroya da uyarlanarak hem 1972'de hem de 1994'te sahneye konulmuştur. "Abdülcanbaz"ın serüvenlerini uzun aradan sonra Milliyet'te yeniden görmekteyiz.

Tanınmış çizer Oğuz Aral'ın "Hayk Mammer" (Yeni Sabah-1956) ve "Köstebek Hüsnü" (Akşam-1962) adında gazetelerde yayınlanınca beğeni toplayan çizgi öyküleri, daha sonra mizah dergilerinde de sürmüştür.

Genç kuşak çizerlerinden Necdet Şen ve Kemal Gökhan Gürses' in Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan çizgi öykülerini de unutmamak gerekmektedir.

SONUÇ

İnsanlar okumaktan çok bakmaya eğilimlidirler. Dünyada baka-bilen insanlar, okuyabilenlerden her zaman daha çok olmuştur. Televizyonun geliştiği, kanalların alabildiğine çoğaldığı bir ortamda gazeteciliğin sıkıntıları artmaktadır. Çünkü haberleri hem daha hızlı ve hem de daha yakından canlı olarak insanlara ulaştıran TV; gazetenin en önemli işlevini yerine getirmektedir. İşte böyle bir durumda, gazetedeki karikatürler bir parça da olsa "ayırıcı" özellik olma olasılığı taşımaktadırlar. Çünkü karikatürcünün yaptığı sadece haber verme değil, olayı mizahi gözlükle yorumlama, bir başka açıdan bakmadır. Sanıyorum gazetelerdeki karikatür kullanımı sonsuza dek sürecektir.

KAYNAKÇA

- AMSTUTZ, Walter; Grafik Sanatlarda Kim Kimdir. **Milliyet Sanat Dergisi**, S: 67/1, İstanbul 1 Mart 1983.
- CANTEK, Levent; Çizgi Roman Serüveni. **Karikatür Dergisi**, s: 12-13, Ankara 1994.
- ERBULAK, Füsün; Altan. **Delikır ile Kırmızı Başlıklı Seyirci**, Güneş Yayınları, İstanbul 1989.
- SELÇUK, Turhan; **Söz Çizginin**. Milliyet Yayınları, İstanbul 1979.
- TOPUZ, Hıfzı; **İletişimde Karikatür ve Toplum**. Eskişehir 1986.
- TOPUZ, Hıfzı; 50 Yılın Dünya Karikatürü 1935-1985. **Milliyet Sanat Dergisi** Eki, İstanbul 1985.
- TURAN, Oğuz; **Basında Çizgi Sanatı**. Gazeteciler Cemiyeti Yayını, Ankara 1975.